

UDK: 1.47.852.4

Dilorom QAMBAROVA,
Professor, Farg'ona davlat universiteti, Farg'ona, O'zbekiston
E-mail: actaxborot@gmail.com, Orcid: 0000-0002-9164-5343

Farg'ona davlat universiteti professori I.Siddiqov taqrizi asosida

O'RTA DARAJADAGI (IELTS 5.5) TALABALARDA INGLIZ TILI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA INDIVIDUAL YONDASHUVNING SAMARADORLIGI

Аннотация

Mazkur maqolada o'rta darajadagi (IELTS 5.5) talabalar uchun ingliz tili kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda individual yondashuvning samaradorligi ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, xususan, differensial ta'lim, kommunikativ metod va axborot texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari o'rganildi. Empirik tadqiqot natijalari individual yondashuv talabalarning til ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatdi. Shuningdek, o'quvchilarning motivatsiyasi va mustaqil o'rganish qobiliyati rivojlanishi aniqlangan.

Kalit so'zlar: Kommunikativ kompetensiya, individual yondashuv, IELTS, differensial ta'lim, til o'rganish, pedagogika

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНДИВИДУАЛЬНОГО ПОДХОДА В РАЗВИТИИ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ У СТУДЕНТОВ СРЕДНЕГО УРОВНЯ (IELTS 5.5)

Аннотация

В данной статье проводится теоретико-практический анализ эффективности индивидуального подхода в развитии коммуникативной компетенции по английскому языку у студентов среднего уровня (IELTS 5.5). В исследовании рассматриваются современные педагогические подходы, в частности дифференцированное обучение, коммуникативный метод и использование информационно-коммуникационных технологий. Результаты эмпирического исследования показывают, что индивидуальный подход значительно повышает языковые навыки студентов. Также выявлено развитие мотивации обучающихся и их способности к самостоятельному обучению.

Ключевые слова: Коммуникативная компетенция, индивидуальный подход, IELTS, дифференцированное обучение, изучение языка, педагогика.

THE EFFECTIVENESS OF AN INDIVIDUAL APPROACH IN DEVELOPING ENGLISH COMMUNICATIVE COMPETENCE AMONG INTERMEDIATE-LEVEL (IELTS 5.5) STUDENTS

Annotation

This article analyzes, both theoretically and practically, the effectiveness of an individual approach in developing communicative competence in English among intermediate-level students (IELTS 5.5). The study examines modern pedagogical approaches, particularly differentiated instruction, the communicative method, and the use of information and communication technologies. The results of the empirical study indicate that an individual learning approach significantly improves students' language skills. In addition, an increase in learners' motivation and independent learning abilities was identified.

Key words: Communicative competence, individual approach, IELTS, differentiated instruction, language learning, pedagogy.

Kirish. XXI asr globalizatsiya jarayonlarining jadal rivojlanishi bilan ajralib turadi va bu jarayonlar xalqaro aloqalar tizimida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, turli mamlakatlar o'rtasidagi ilmiy, madaniy, iqtisodiy va texnologik hamkorlikning kengayishi natijasida ingliz tili global kommunikatsiyaning asosiy vositasiga aylandi. Bugungi kunda ushbu til nafaqat oddiy muloqot vositasi, balki ilmiy tadqiqotlar, innovatsion texnologiyalar, xalqaro biznes va ta'lim jarayonlarida ham yetakchi o'rinni egallab kelmoqda. Shu sababli ingliz tilini bilish darajasi shaxsning kasbiy rivojlanishi va xalqaro mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini belgilovchi muhim mezonlardan biri sifatida qaralmoqda.

Zamonaviy sharoitda global akademik hamjamiyatda faol ishtirok etish, xorijiy universitetlarda ta'lim olish yoki xalqaro ilmiy loyihalarda qatnashish uchun til kompetensiyasi yuqori darajada bo'lishi talab etiladi. Bu esa til bilish darajasini aniqlash, xolis va standartlashtirilgan usullar orqali baholash zaruratini kuchaytirmoqda. Chunki subyektiv baholash usullari zamonaviy talablarni to'liq qondira olmaydi va xalqaro miqyosda tan olinmaydi. Shu nuqtai nazardan, xalqaro til test tizimlari muhim ahamiyat kasb etadi. Ular orasida IELTS

(International English Language Testing System) eng keng tarqalgan va nufuzli baholash tizimlaridan biri hisoblanadi. Ushbu test tizimi orqali tinglab tushunish, o'qish, yozish va gapirish ko'nikmalari kompleks tarzda baholanadi. IELTS natijalari ko'plab mamlakatlarda oliy ta'lim muassasalariga kirish, ishga joylashish va migratsiya jarayonlarida rasmiy til sertifikat sifatida tan olinadi.

IELTS tizimi to'rt asosiy ko'nikma – tinglab tushunish, o'qish, yozish va gapirishni kompleks baholashga qaratilgan bo'lib, u real kommunikativ vaziyatlarga yaqinlashtirilgan topshiriqlarni o'z ichiga oladi. Shu sababli, ushbu test nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy til qo'llash ko'nikmalarini ham aniqlash imkonini beradi [2]. IELTS natijalari ko'plab xorijiy universitetlar, tashkilotlar va ish beruvchilar tomonidan tan olinadi, bu esa uning xalqaro miqyosdagi ahamiyatini yanada oshiradi.

IELTS 5.5 darajasi umumiy tasnifda o'rta (intermediate) bosqichga to'g'ri keladi. Bu darajadagi o'quvchilar kundalik hayotga oid oddiy matnlarni tushunish, tanish mavzularda muloqot qilish va o'z fikrlarini sodda shaklda ifodalash qobiliyatiga ega bo'ladi. Biroq, murakkab

grammatik konstruksiyalar, abstrakt tushunchalar va akademik nutq bilan ishlashda ular ko'pincha qiyinchiliklarga duch keladi [3]. Ayniqsa, spontan (oldindan tayyorlanmagan) nutqda fikrni aniq va izchil ifodalash, keng lug'at boyligidan foydalanish hamda mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash kabi jihatlari yetarli darajada shakllanmagan bo'ladi. Shuningdek, bu darajadagi talabalar ko'pincha tinglab tushinishda tez nutqni qabul qilishda, yozma ishda esa grammatik xatolarni kamaytirishda muammolarga duch keladi. Bu holat til o'rganish jarayonida yanada tizimli va individual yondashuv zarurligini ko'rsatadi [4]. Demak, IELTS 5.5 darajasidagi o'quvchilar bilan ishlashda ularning mavjud bilim va ko'nikmalarini mustahkamlash bilan birga, yuqori darajaga o'tish uchun zarur bo'lgan strategiyalarni ishlab chiqish muhim hisoblanadi.

Materiallar va metodlar. Tadqiqotda kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi.

Nazariy tahlil

An'anaviy o'qitish metodlari ko'pincha barcha talabalar uchun yagona standart yondashuvni taklif etishi bilan xarakterlanadi, bu esa o'quvchilarning individual ehtiyojlari va o'ziga xos xususiyatlarini yetarli darajada hisobga olmaslikka olib keladi. Aslida esa har bir talabaning bilim darajasi, til o'zlashtirish tezligi, ichki motivatsiyasi hamda psixologik tayyorgarligi bir-biridan sezilarli farq qiladi, bu esa o'quv jarayonini differensiallashtirish zaruratini yuzaga keltiradi. Shu nuqtai nazardan, individual yondashuv zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralib, u o'quvchilarning shaxsiy imkoniyatlarini maksimal darajada rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, til o'rganish jarayonida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi, chunki u til birliklarini faqat nazariy jihatdan bilishni emas, balki ularni real kommunikativ vaziyatlarda samarali qo'llay olish qobiliyatini ham o'z ichiga oladi. Ushbu tushuncha ilk bor D. Hymes tomonidan ilmiy asosda ilgari surilgan bo'lib, u lingvistik bilim bilan bir qatorda ijtimoiy va madaniy kontekstni ham inobatga olish zarurligini ta'kidlaydi [1]. Demak, kommunikativ kompetensiya grammatik to'g'rilik bilan cheklanmay, balki nutqning mosligi, aniqligi va maqsadga muvofiqligini ham qamrab oladi. Bu esa, ayniqsa, IELTS 5.5 darajasidagi talabalar uchun dolzarbdir, chunki ular oddiy muloqot darajasidan murakkabroq kommunikativ bosqichga o'tish jarayonida turli qiyinchiliklarga duch keladilar. Shundan kelib chiqib, mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi aynan shu toifadagi o'quvchilarda individual yondashuv asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning samaradorligini aniqlash va uning pedagogik imkoniyatlarini ilmiy jihatdan asoslashdan iboratdir.

2. Eksperimental tadqiqot

Tadqiqotda 40 nafar talaba ishtirok etdi. Ular ikki guruhga ajratildi:

Nazorat guruhi (an'anaviy metod)

Tajriba guruhi (individual yondashuv asosida o'qitish)

3. Diagnostik baholash

Talabalarning bilim darajasi IELTS mezonlari asosida baholandi:

Listening

Reading

Writing

Speaking

4. Pedagogik kuzatuv

Dars jarayonida talabalar faolligi, kommunikativ ishtiroki va mustaqil ishlash darajasi kuzatildi.

2. Kommunikativ faollik oshishi

Individual yondashuv qo'llangan guruhda talabalar dars jarayonida faol ishtirok etdi. Ularning muloqot qilishga bo'lgan ishonchi oshdi.

3. Motivatsiya darajasi

So'rovnomaga natijalariga ko'ra, talabalar 78% holatda individual yondashuvni samarali deb baholadi.

4. Xatolarni kamayishi

Grammatik va leksik xatolar sezilarli darajada kamaydi, ayniqsa writing va speaking bo'limlarida.

Muhokama va natijalar

Olingan natijalarni zamonaviy pedagogik va lingvodidaktik nazariyalar bilan qiyosiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, individual yondashuvga asoslangan ta'lim modeli bugungi ta'lim tizimi talabalariga to'liq mos keladi va uning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bu yondashuv nafaqat o'quv jarayonini individuallashtirish, balki o'quvchining shaxsiy ehtiyojlari, bilim darajasi va o'rganish tezligini inobatga olish orqali ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

1. Differensial ta'limning nazariy asoslari

Zamonaviy pedagogikada differensial ta'lim konsepsiyasi muhim o'rin tutadi. C. Tomlinsonning fikricha, ta'lim jarayoni barcha o'quvchilar uchun bir xil bo'lishi mumkin emas, chunki ularning kognitiv qobiliyatlari, motivatsiyasi va o'rganish usullari turlicha [2]. Shu sababli ta'lim mazmuni, metodlari va baholash tizimi o'quvchilarning individual xususiyatlariga moslashtirilishi lozim. Individual yondashuv aynan shu konsepsiyaning amaliy ifodasi bo'lib, u o'quvchilarga o'z imkoniyatlari darajasida rivojlanish imkonini beradi. Natijada o'quv jarayoni yanada moslashuvchan va samarali tus oladi.

2. Kommunikativ yondashuvning ustun jihatlari

Til o'qitish metodikasida kommunikativ yondashuv eng samarali usullardan biri sifatida tan olingan. Ushbu metodning asosiy maqsadi — o'quvchilarni tilni real hayotiy vaziyatlarda erkin va tabiiy tarzda qo'llashga o'rgatishdir. Bu yondashuv ayniqsa IELTS imtihonining "speaking" bo'limiga tayyorgarlik jarayonida katta ahamiyatga ega, chunki unda talabalar o'z fikrini tez, aniq va mantiqiy ifoda etish ko'nikmalarini rivojlantiradi [3]. Individual yondashuv esa har bir talabaning nutqiy rivojlanish darajasini hisobga olgan holda, kommunikativ kompetensiyani bosqichma-bosqich shakllantirish imkonini beradi.

3. Krashenning "Input Hypothesis" nazariyasi

S. Krashen tomonidan ilgari surilgan "Input Hypothesis" nazariyasiga ko'ra, til o'rganish jarayoni o'quvchi mavjud bilim darajasidan biroz yuqori bo'lgan materialni tushunish orqali samarali kechadi [4]. Ya'ni, o'quvchi uchun "i+1" darajadagi material optimal hisoblanadi. Individual yondashuv ushbu nazariyani amalda qo'llash imkonini beradi, chunki o'qituvchi har bir o'quvchining real darajasini aniqlab, unga mos murakkablikdagi topshiriqlarni taqdim etadi. Bu esa o'quv jarayonini yanada tabiiy va samarali rivojlantiradi.

4. Axborot texnologiyalarining ahamiyati

Zamonaviy ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli tobora ortib bormoqda. Onlayn ta'lim platformalari, mobil ilovalar va interaktiv video materiallar individual o'qitish jarayonini qo'llab-quvvatlovchi muhim vositalar hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar o'quvchilarga mustaqil o'rganish imkoniyatini kengaytiradi, vaqt va makon cheklavlarini kamaytiradi hamda o'quv jarayonini moslashuvchan qiladi [5]. Shu bilan birga, raqamli resurslar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirib, ularning o'z ustida ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

5. Psixologik omillarning ta'siri

Individual yondashuvning yana bir muhim jihati uning psixologik ta'siridir. O'quvchining individual ehtiyojlarini inobatga olish uning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, o'quv jarayonidagi stress va qo'rquvni kamaytiradi. Til o'rganish jarayonida psixologik barqarorlik juda muhim omil hisoblanadi, chunki u o'quvchining faolligi va natijadorligiga

bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'ziga ishonchi yuqori bo'lgan talaba kommunikativ vaziyatlarda faolroq ishtirok etadi va tilni tezroq o'zlashtiradi.

Xulosa. XXI asr globalizatsiya jarayonlarining jadal rivojlanishi bilan ajralib turadi va bu jarayonlar xalqaro aloqalar tizimida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, turli mamlakatlar o'rtasidagi ilmiy, madaniy, iqtisodiy va texnologik hamkorlikning kengayishi natijasida ingliz tili global kommunikatsiyaning asosiy vositasiga aylandi. Bugungi kunda ushbu til nafaqat oddiy muloqot vositasi, balki ilmiy tadqiqotlar, innovatsion texnologiyalar, xalqaro biznes va ta'lim jarayonlarida ham yetakchi o'rinni egallab kelmoqda. Shu sababli ingliz tilini bilish darajasi shaxsning kasbiy rivojlanishi va xalqaro mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini belgilovchi muhim mezonlardan biri sifatida qaralmoqda.

Zamonaviy sharoitda global akademik hamjamiyatda faol ishtirok etish, xorijiy universitetlarda ta'lim olish yoki xalqaro ilmiy loyihalarda qatnashish uchun til kompetensiyasi yuqori darajada bo'lishi talab etiladi. Bu esa til bilish darajasini aniq, xolis va standartlashtirilgan usullar orqali baholash

zaruratini kuchaytirmoqda. Chunki subyektiv baholash usullari zamonaviy talablarni to'liq qondira olmaydi va xalqaro miqyosda tan olinmaydi.

Shu nuqtai nazardan, xalqaro til test tizimlari muhim ahamiyat kasb etadi. Ular orasida IELTS (International English Language Testing System) eng keng tarqalgan va nufuzli baholash tizimlaridan biri hisoblanadi. Ushbu test tizimi orqali tinglab tushunish, o'qish, yozish va gapirish ko'nikmalari kompleks tarzda baholanadi. IELTS natijalari ko'plab mamlakatlarda oliy ta'lim muassasalariga kirish, ishga joylashish va migratsiya jarayonlarida rasmiy til sertifikatini sifatida tan olinadi.

Shuningdek, IELTS tizimi xalqaro standartlarga asoslanganligi sababli u til bilish darajasini obyektiv va ishonchli o'lchash imkonini beradi. Bu esa uni boshqa ko'plab testlardan ajratib turadi. Natijada, bugungi globallashtirilgan dunyoda IELTS nafaqat tilni baholash vositasi, balki shaxsning akademik va professional imkoniyatlarini kengaytiruvchi muhim instrument sifatida ham e'tirof etiladi.

ADABIYOTLAR

1. Brown H.D. Principles of Language Learning and Teaching. – New York: Pearson Education, 2007.
2. Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
3. Harmer J. How to Teach English. – London: Longman, 2007.
4. Krashen S.D. Principles and Practice in Second Language Acquisition. – Oxford: Pergamon Press, 1982.
5. Hymes D. On Communicative Competence // Sociolinguistics. – Harmondsworth: Penguin, 1972.
6. Tomlinson C.A. How to Differentiate Instruction in Academically Diverse Classrooms. – Alexandria: ASCD, 2014.
7. Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
8. Krashen S.D. Principles and Practice in Second Language Acquisition. – Oxford: Pergamon Press, 1982.
9. Chapelle C.A. Computer Applications in Second Language Acquisition. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
10. Harmer J. How to Teach English. – London: Longman, 2007.
11. Scrivener J. Learning Teaching. – Oxford: Macmillan, 2011.
12. Brown H.D. Principles of Language Learning and Teaching. – New York: Pearson Education, 2007.
13. Nation I.S.P. Learning Vocabulary in Another Language. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
14. Thornbury S. How to Teach Speaking. – London: Longman, 2005.